

שבעה-עשר איש ואשה סימלו בשנת תשי"ט את הישגיהם וכשלונותיהם של ישראל והעולם. הם נבחרו על-ידי עורכי "העולם הזה". תוך בחינת כל מאורעות שנת תשי"ט. נימוקי הבחירה של השבעה-עשר מצטרפים לדו"ח על מצבה של מדינת ישראל בשנת תשי"ט.

אנשי פסנתר

העולם

פאטריס לומובה

היסטוריה היסטורית

התפוצצות היא תהליך הרסני. אולם המוח האנושי מצא דרכים לרתום את ההתפוצצות למטרותיו, לפוצץ חומרים בצורה מחושבת ותכליתית.

השנה היה נראה כי ההתנגשות המתמדת בין שני הגושים העולמיים החמושים, שהטילה את אימתה על תריסר השנים הקודמות, יכולה גם היא להפוך לכוחותיה במרכבת האנושות, להצמיח ברכה רבה.

ואכן, רוב התהליכים החיוביים של השנה לא היו אפשריים כלל, ובתדאי לא במהירות כזאת, לולא זירוז התחרות בין הגושים את כל התופעות.

ברכה זו היתה בולטת במסע הכיבוש של האדם אל החלל. אין ספק שהיו עוברות שנים רבות בין שיגור לוח יקר אחד לרעהו, לולא חשש כל אחד משני הגושים לאבד פרסטיג'ו, ואולי גם יתרון צבאי פוטנציאלי, אם ישאיר את היוזמה בידי הצד השני. כך עברו אלפי מדענים בעולם באופן קדחתני בנסיון למצוא פתרון לבעיות הכרוכות בפריצה לחלל.

אחרי שנת תשי"ח, שנת הספוטניק, ושנת תשי"ט, שנת הלונדון, באה שנת תשי"ז — שנת שיגורם והזדמנותם של בעליהי הראשונים מן החלל. בשני הגושים עברו האסטרונאוטים, סייוריהחלל הראשונים, את אימוניהם המפרכים. בסוף תשי"ז היה ברור כי קרוב ימים לשיגור החללן הראשון אל מחוץ לכותרת-המשיכה של כדור-הארץ. קרוב לודאי כי יהיה רוסי. הוא ילמד מנסיונם של **אלקה ובלקה**, שני כלביהחלל הסובייטים, שאם לא יכלו לזכות בתואר אנשי השנה, היו בלי ספק ראיות לתואר חיות-השנה.

לא רק המדע וזרועו עלידי התחרות העולמית. השפעתה הגדולה ביותר היתה על התהליך העיקרי של תשי"ז: השתחררות העמים הקולוניאליים, בעיקר באפריקה. במ שבות הצרפתיות (פרט לאלג'יריה) והבריטיות, עבר התהליך ללא תקלות חמורות. אולם האימפריאליזם הבלגי העלוב היה הרבה יותר גס, והוא גרם למשבר העיקרי של תשי"ז.

הבלגים הסתלקו מן השלטון באופן נחפו, מתוך תיקרה לשחק את המדינה החדשה, להכריחה להחזיר את בלגיה בצורה סמויה. אותה שעה נערך בקאטאנגה תימרון אימפריאליסטי קלאסי. חברת-הככרות הענקית, הנמצאת בבעלותם של קאפיטליסטים בלגיים, ודרום-אפריקאים, הקימה ממשלת בובות בראשות **מואזו צ'ומבה**, שהכריז על עצמאות סאננה, מחוז המרכז בקרבו את רוב האזרות של קונגו. ושק ויועצים בלגיים זרמו לאליוזבחיאל וסוכנים בלגיים אחרים ניסו לארגן פרישות נוספות

בקאטאי ובמחוזות אחרים. מעצמות המערב, הקשורות עם בלגיה בנאט"ו, נתנו בלידת ברירה גיבוי לתמרון זה.

בשעה זו קם לקונגו איש אחד — **פאטריס לומובה**. הוא היה היסטרי, בלתי מחושב, הפכפך — אולם הוא גילם בגופו את הלאומיות של קונגו ואת התקוות של הגזע השחור, עמד כמעט לבדו מול החזית המאוחדת של האימפריאליזם הזר והפלגנות של ראשי השבטים בבית. אפילו חברי ממשלתו, והנשיא **יוסף קאזאבונזו** הבוגדני, היו מוכנים לנעוץ בכל רגע את הסכין בגבו, על מנת לזכות בצורה זו בחופש-פעולה לשבטיהם.

בתקופה אחרת, היה לומובה נדרס כהרף עין. אולם במציאות של תשי"ז, הבטיחה התחרות בין הגושים כושר-תמרון גם למדינאי אבוד כמו לומובה. פקידה. אר הקטן הוכיח כשרון רב בניהול מישחק זה. הוא הזעיק את הסובייטים, השתלב במערך האפריקאי הלאומי של **קוואמה אנקרומה** הגנאי וספן **פורה** הגינאי. הוא ידע אפילו לנצל את זריותו של **גמאל עבר אינאצ'ה**.

בסוף תשי"ז לא היה עדיין ברור אם יצליח לומובה להציל את קונגו חסרת-האונים. המערב שיחד קצין קונגואי, חולל הפיכה נגדית, נגד הממשלה הלאומית, קיחה כי בזאת החזיר את קונגו בעקיפין למתנה הקולוניאלי. אולם מאבקו ההירואי של לומובה מאבקו של איש-אחוז, הפך אתו לסמל השנה, זיכה אותו בתואר איש-העולם של תשי"ז.

כמו אנקרומה וטורה, הבין לומובה כי הסכנה האימה ביותר הוציאה עתה לאפריקה היא ה"בלאקאניזציה", הפיצול של היבשת לעשרות מדינות קטנטנות, ולות וחלשות, שיזיו כדורי-מישחק בידי המעצמות הזרות. דוגמת העולם הערבי, שהאימפריאליזם הזר השאירו מפוצל ומבוזר, היתה אזהרה ממאידה.

מזור ביותר בפרשה זו היה תפקידו של **דאג האמרשילד**. בראשית המשבר הקונגואי נראה כמועמד רציני לתואר איש-העולם, כאשר גייס במהרה צבא בינלאומי, מנע מלחמת-עולם אפשרית. אולם בהמשך הפרשה החל דומה יותר ויותר לשבדי אחר שפעל בשליחות האו"ם — הרוזן פולקה ברנארדו, שבחש ב-1948 בקדירה הארצישראלית, נתגלה כסוכן בריטי אנטי-ישראלי, ונרצח בירושלים. אחרי ריבו האיש עם לומובה (ואולי עוד לפני כן), תמך האמרשילד בגלוי במגמות הפיצול הנוחות למערב. חסם את דרכו של לומובה, הפעיל את השפעתו האישית העצומה באו"ם כדי למנוע בעד מדינות-אפריקה לחוש להצלת קונגו.

מאבקו של לומובה האפיל במקצת על המאבק ההיסטורי של מנהיג היסטרי אחר — **פירל קאסטרו**, איש קובה. גם הוא ניצל את הניגודים בין שני הגושים העולמיים כדי לשפר את מנת-חלקו של עם קטן, חרלי-אנוים ומוזהר-עב. בנטלו לידיו את דגל המהפכה האמריקאית-הלאטינית, הצית 200 מיליון לבבות ממכסיקו עד כף מאגילאן, איים בפעם הראשונה על ברית הפיאודלים המקומיים והקאפיטליסטים הזרים, שהחזיקה מרחב זה במשך דורות ברמה תת-אנושית.

המהפכות של קונגו וקובה היו מקורות, אמיתיות ובלתי-זיומות מן ההוץ. אולם איש-העולם של תשי"ט, **ניקיתה כרושצ'וב**, גילה גם השנה דיוות פוליטית כה פנטסטית, עד כי היה נדמה כאילו הוא האיש שגרם לכל מאורעות השנה. הוא מיהר לתמוך בלומובה ובקאסטרו, להבטיח להם עזרה ושק, לנופף את דגליהם באו"ם ולעמוד לצידם.

כל אחד ממאורעות השנה נראה כנצחון סובייטי. כאשר קמו המוני קוריאה נגד השלטון המושחת של **סינגמאן רי**, בן בריתם של האמריקאים, התמוגג רדיו מוסקבה. כאשר חיסל הצבא התורכי, בהנהגת הגנרל **ג'ירפל**, את שלטונו המושחת עוד יותר של **עדנאן מנדרם**, נראה הדבר כמפלה אמריקאית נוספת, למרות שהדיקטטור החדש לא אהב את הרוסים יותר מן הדיקטטור הקודם. כאשר קמו המוני סהראן נגד תוצאות הבחירות באיראן, ועידערו את הרודנות המושחתת של **השאה**, שוב נודעו האמריקאים.

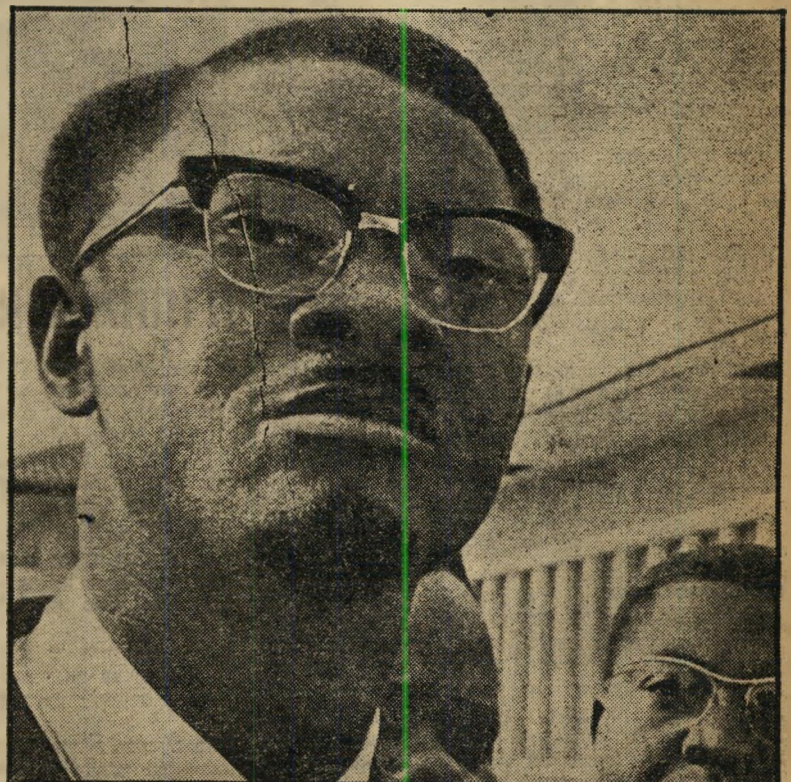
האמריקאים עצמם לא הקשו על מלאכתו של כרושצ'וב. ערב ועידת-הפיסגה בפאריס, שהיתה צריכה להיות האירוע העיקרי של תשי"ז, שלחו את מטוס-הריגול 212 לטיסה בישת-מזל בשמי ברית-המועצות — עיתוי שלא היה דומה לו באיחולתו. כאשר נפל או הפל המטוס, והטייס **פראנצ'יס פאואר** התמסר חי לידו הסובייטים, ניצח כרושצ'וב נצחון תעמולתי עצום, מיהר לפוצץ את הפיסגה. פאוארס עצמו, שנתגלה כשכיר חלש-אופי וחסר-אדינאליס, הגביר במשפטו את בושת האמריקאים.

אחד הכשלונות האמריקאיות המחפירות ביותר במשך השנה אירע ביפאן. כמו בכל מקום, הצליחה אמריקה גם בארץ זו להזהרות עם מנהיג ריאקציוני, שהיה שנוא על ההמונים. כאשר הזמין אותו מנהיג את הנשיא **אייזנהואר** לביקור בארצו, מתוך תקווה שהביקור יציל את מעמדו, פרץ זעם הנוצר המשיכי בנחשול של הפגנות חסרות תקדים נגד ממשלות יפאן וארצות-הברית כאחת. כתוצאה מכך סגן אייזנהואר סטירת-לחי שניה, אחרי ביטול ביקורו בברית-המועצות: גם ביקורו ביפאן בוטל ברגע האחרון, בנסיבות מבישות במיוחד.

בינתיים התקרבה מערכת הבחירות האמריקאית לשיאה, כאשר שני צעירים וריונים, **ריצ'ארד ניקסון** ו**ג'אק קנדי**, התחרו על כס הנשיא. לאיש מהם לא היה שיעור הקומה הדרוש כדי להנהיג את המחנה המערבי, ואיש מהם לא נראה כיריב רציני לכרושצ'וב.

גם בשאר החזיתות היו עניני המערב לאים. איש-העולם של תשי"ח, **שארל דה-גול**, לא השתחרר מן התסבוכות בה הכניס את עצמו, לא היה מסוגל לשים קץ למלחמת אלג'יריה, דחף את האלג'יריים לעבר הגוש הקומוניסטי, סיכן את כל מערך העולם המערבי.

ביום זה של נסיגות וכשלונות, לא יכלו מנהיגי אמריקה להתנחם אלא בנחמה אחת: החרפת הניגודים בין ברית-המועצות וסין הקומוניסטית. **מאז טסה-טונג** התנגד בחריפות לקו המתון של כרושצ'וב, הכריז כי אי-אפשר להחריב את המערב ללא מלחמה. הוא לא סיכן עדיין את אחדות המחנה הקומוניסטי כלפי חוץ, אך עצם קיומם הניגודים, שהם פרי גורמים אובייקטיביים. הפיח תקוות בלב ראשי המערב, שקיח כי ניגודים אלה יחריפו בשנים הבאות, יחלישו את הענק האדום מבפנים.



פאטריס לומובה, בשעת אחת התקריות בקונגו